

LA TIA ANTÒNIA

RESUM

Edició d'un text inèdit d'Antoni Vidal i Verdaguer recuperat de l'arxiu familiar de la família Rosell-Mir, en el qual fa referència als esdeveniments patits per una tia de la seva família. Amb una prosa lleugera i poc enfarfegada, tot i el caire ensucrat que vol donar a una història, el text mostra una finalitat didàctica i de crònica d'un esdeveniment que s'explicava a la família i que no deixa de tenir un cert deix romàntic.

ABSTRACT

Publication of an unprecedented text by Antoni Vidal i Verdaguer, recovered from the Rosell-Mir family archive, which refers to the events endured by an aunt in his family. This is a light prose text avoiding an overwritten style -despite the sentimental tone the author wishes the story to convey- which has an educational purpose and relates some facts known within the family told with a somewhat romantic touch.

NOTA INTRODUCTÒRIA

Amb motiu d'haver treballat en part de la diversa i interessant documentació històrica sobre la família Vidal i Verdaguer que es conserva a l'arxiu familiar de cal Guineu, al Rebato (Subirats), i que ha donat ja un primer i creiem que ben important fruit,⁽¹⁾ vam poder localitzar diversos textos d'Antoni Vidal i Verdaguer, a més del que, amb caire de crònica, ha esdevingut la base del volum que acabem d'esmentar. En concret, vam localitzar i vam poder transcriure mercès a les atencions de la família Rosell-Mir, que ens en va facilitar la consulta, dues proses que per diversos aspectes del caràcter dels textos es va decidir no incorporar en l'esmentat volum però que voldriem aprofitar aquesta oportunitat per recuperar parcialment. En concret, es tracta de *Record d'ingratitude i de com es formen certes famílies, i caràcter que s'hereda* i *La tia Antònia*. La primera és una prosa més extensa que, tot aprofitant l'anècdota de l'execució pública d'un malfactor, aprofita per entrar a fons i deixar referència detallada de les trifulgues entre la família Vidal i la família Freixas com a resultat d'esdeveniments econòmics sobre els quals incidí directament la Guerra del Francès. Bona part d'aquests aspectes han estat recollits i estudiats amb deteniment per Ramon Arnabat en l'estudi recentment publicat.

La segona de les proses, més breu, amaga rere el títol de *La tia Antònia* un text que, tot i que no dubtem que pugui tenir una base històrica, va esdevenir un exercici literari potser ja en els darrers anys de la vida de l'autor, tota vegada que en cap d'ells no consta la data de redacció, de qui era el pare de dos escriptors de remarcable prestigi en el panorama de la cultura catalana

del darrer terç del segle XIX: Gaietà Vidal i Valenciano com a narrador costumista i el seu germà Eduard com a autor de sainets i drames per a l'escena.

En qualsevol cas, ens plau donar a la llum aquest darrer text tot remarcant com a característiques literàries no sols la datació inicial en la qual situa en un primer paràgraf el caràcter versemblant de la història amb referències exactes i puntuals sobre la protagonista, sinó també el temps narratiu ben pausat, emprant sempre una prosa neta i lleugera, sense enfarregaments ni barroquismes més enllà del caire una mica edulcorat que vol donar a una història que creu que ha de tenir una finalitat didàctica i de crònica d'un esdeveniment que habitualment li explicava la seva mare, talment com una història amb el deix romàntic característic de l'època.

Tot i els nombrosos castellanismes que trobem en el text ens cal remarcar el notable domini de la llengua que mostra l'autor quan, com era habitual en l'època, havia de ser una persona de formació en castellà i el domini de recursos narratius com el que podem observar quan, amb la voluntat de mantenir l'atenció del lector, el narrador sap canviar d'escenari a mitja història per a relatar-nos com a autor omniscient els sentiments i sensacions que afectaven als diversos personatges que, talment com si es tractés d'una vella novel·la bizantina, es veuen separats en la seva estimació per factors externs impossibles d'eludir.

Hem intentat documentar aquelles referències històriques que apareixen en el text i que ens poden permetre la seva ubicació al tombant dels anys 1763 i 1767. Hem transcrit el text tot normalitzant-lo d'acord amb els criteris que són habituals en aquest tipus de documents especialment pel que fa a grafies incorrectes, ús de majúscules i criteris de puntuació. Totes les notes que acompanyen el text són nostres.

J. S. i B.

LA TIA ANTÒNIA

Baix aquesta denominació ma estimada mare D. Paua Verdaguer, ens parlava sempre de una tia seva, dic mal, d'una tia de sa mare i àvia meva, D. Mariagna Carbonell, puig era casada amb D. Josep Carbonell,⁽²⁾ germà de son pare D. Pau Carbonell, i si bé en res atany aquella senyora a la família per raó de bens de fortuna, amb tot havent-hi tanta relació de parentiu, és digne de saber-se un episodi de sa vida.

No contava, que així com mon besavi D. Pau era coronel del 1r. batalló de fusellers de Catalunya,⁽³⁾ coneguts per fusellers vermells, son germà D. Josep era comandant del 2n. batalló dits fusellers grocs, ben coneguts uns i altres per ses proeses en les guerres d'Itàlia. Eren designats amb est nom perquè els uns portaven camalls i betes en les espadenyes i faldilletes, com la moixiranga per Snt. Fèlix, de aquells colors.

Trobant-se els fusellers grocs de guarnició en Mahó, reberen ordre de sortir per actes de servei per la Península i dubtant-se si els destinarien o no a Barcelona, resolgueren sos oficials deixar ses famílies per escriure luego a on deurien dirigir-se. Així ho feren alguns dies després

sabent que es quedaven en la capital, i sortint per ella en una embarcació destinada al tràfec de cabotatge D. Antònia amb son únic fill, anomenat Tomaset, i altres militars amb los seus, seguien feliçment lo viatge i comptaven per lo mateix arribar en curt temps, en hores precises, a son destí, quan notaren en la tripulació una confusió que no es podien explicar los passatgers, atès lo bon temps que feia.

Per sortir d'ansietat, es dirigí aquella senyora al patró o capità del barco i preguntant-li per la causa que motivava aquella mudança en los mariners, li contestà:

–Ai senyora! Ens amenaça la pitjor de les desgràcies que podríem sofrir.

–Però, no tenim bon temps? Digué ella.

–Més valdria que el mar nos tragués –digué el patró– perquè aquell barco gran que es veu, sembla que és una galera de moros argelins, i si per mala sort ho és, i es posen a remar, és impossible que puguem arribar a terra antes d'aconseguir-nos.

–I bé, què podrà succeir? Digué llavors.

–Què? –li respongué– m'espanta el dir-li: quedar esclaus. Tinguin conformitat i resignació, encomanant-ho tot a Déu.

Al sentir la gran desgràcia que els amenaçava pot considerar-se com quedarien aquelles senyores i demás passatgers, discorrent cada qual a sa manera el modo com podrien fer-la més suportable i resolgueren no ocultar res de lo que portaven, entregant-ho tot als pirates amb tal d'evitar lo cautiveri. Aquesta resolució, que es cregué la més encertada, fou la que els perdé.

En efecte, fixa la vista dels navegants sobre la galerota dels moros, pogueren cerciorar-se de que a tota pressa, a rem i a vela, anaven a aconseguir-los, i encomanant-se a Déu i a la ventura entre plors i desmais, s'atracaren los pirates furiosos perquè s'havien procurat salvar, els intimaren la rendició i la infausta nova de quedar esclaus. En va els digueren que no fessin sa desgràcia i la de sos marits i pares, que els entregarien tot quant portaven, puig ells digueren, que això s'ho havien fet seu amb son treball i que lo que ells volien era el rescat que per cada un d'ells enviarien a Argel aquells per ses mullers i fills, sens lo qual els portarien a vendre en los mercats, i que no hi havia remei. Qui és capaç de descriure la pena que els causà esta resposta?

Traslladats, la tripulació i passatgers a la galerota argelina, i ocupat el barco pres per alguns pirates, lo amarraren a ella perquè seguís a la molta major velocitat amb que marxava i així fou que en poc temps es veieren a la platja d'Argel sens haver trobat ni un barco que els pogués auxiliar. Allí tractaren luego de desembarcar com ho feren carregant-los antes de cadenes sens amor ni pietat, i sens la més petita consideració al sexe, ni edat, ni menos als vincles de família, separant-los perquè no es poguessin donar consol.

El gentiu que arribí a presenciar lo desembarc era immens i calculava de gran estima la presa per lo crescut que podria exigir-se dels allegats que volguessin redimir sos parents. Al

moment cuidaren aquells malvats de fer-los saber la sort que havien tingut aquells desgraciats i la molt pitjor que els esperava si no arribava lo rescat amb la promptitud que volien. En va es posaren los Pares Trinitaris Redemptors de Captius en reens per sinó arribava el dia assenyalat puig la cobdícia de treure'n més los excità a portar-los al mercat i allà és a on amb major intensitat començaren los dolors d'aquella mare.

Posats allí tots los esclaus com si fossin bèsties per vendre, i es presentaven los curiosos i els compradors a mirar-los i a fer preguntes per si podrien convenir-los per sos intents o serveis, i com les alabances dels pirates que els venien eren excessives per treure'n major preu, promptament n'oferí bastant un vil negociant de prop d'Argel perquè cuidés d'ensenyar a les demés esclaves que tenia i planxés ademés nit i dia si era menester per guanyar lo jornal que es projectà que havia de fer-li. A tot se resignava la Coronela (que així denominaven a la tia Antònia per donar major importància a sa persona) més quan conegué i veié que els infames pirates li arrancaven sens pietat lo seu idolatrat fill Tomaset per entregar-lo a altre negociant, que el comprava per separat, arribà a l'extrem el desconsol del fill i el desespero de la mare, pensant que un i altre anaven a partir per mai més tornar-se a veure... Res valgueren lo llanto d'un i altres, els precs dels P. P. Trinitaris perquè al menos los venguessin junts puig a tot responien

-Vinga lo rescat i se'n tornaran, i no d'altre modo perquè cada comprador vol lo esclau ajustat.

Al sentir semblant resposta es desmaia aquella infeliç mare i aprofitant los venedors i comprador aquella conjuntura, l'entregaren al que des d'aquell instant quedava duenyó d'ella, i arrancat el fill de sos braços marxava per altre punt amb lo seu, que per cert es deia que no era tan inhumà i exigent amb sos esclaus.

Per demés és dir lo condol i trist efecte que causà en Barcelona la nova d'aquella presa portada a cap per la galerota de moros; los pares, fills, marits, germans; en fi, tots los més prop parents i interessats, procuraven a qui més podia, fer diligències i reunir diners per contar la crescuda partida en que els bàrbars fixaven lo rescat, mentre els Pares Redemptors de Captius no s'adormien per aconseguir que fos més barato. Deixem-los a uns i altres continuar en ses contràries pretensions, per seguir la sort que tingué que sofrir aquella pobre mare.

Arribada a la casa de son malvat amo, aquest poc es cuidà de son abatiment perquè no dotada per la naturalesa d'hermosura la volia solament perquè treballés, i ademés n'ensenyés a ses esclaves. Més compassives aquestes, començaren a prodigar-li els condols que son estat els permetia i deien-li:

-Alà "el grande" la traurà del cautiveri i li tornarà el fill.

Això la reanimava, renaixia, o millor, s'augmentava la confiança en Déu que mai havia perdut, i entrant la resignació, semblà que es conformava amb sa sort, considerant-la com a pena en est món per millor alcançar l'altre, puig era molt bona Cristiana.

Amb tot, tanta resignació no bastava perquè el malvat amo cada dia més exigent amb veure-la treballadora i temerós de que veient lo molt que l'estimaven les esclaves, podria amb sos

consells reduir-les al cristianisme o quan menos prevaricar en sa religió, la separà d'elles assignant-li més hores de treball, tota vegada que no tenia d'ensenyar-les i si treballar com una negra que així la considerava. Aquesta resolució fou irrevocable, puig com més suplicaven unes i altre, donaven lloc a que ell cregués fundades ses sospites i demostrés més sa crueltat.

Aquesta, per conducte dels P. P. Trinitaris arribà a oïdes del Rei, i com estant informat de les bones qualitats de la Coronela, necessités una esclava de sa confiança per cuidar de dos noies que tenia, filles de la muller que més s'estimava d'entre les vàries que ell tenia en son harem, resolgué comprar-la, a qual fi feu presentar en son palau al vil negociant duenyo d'aquella desgraciada senyora, fent-li càrrecs per lo mal tracte que li donava, i amenaçant-lo de castigar-lo si perseverava en son propòsit de fer-la patir. Al veure'l impassible i ferm en son propòsit li preguntà perquè ho feia, i dient-li que perquè res valia, li digué:

–Pues bé, jo te la compraré tota vegada que tan poc val.

Aleshores conegué el negociant que el Rei tenia gana de posseir-la i tractava de fer-lo desistir, ja dient-li que no era tan dolenta, sinó que com en sa terra era senyora no podia suportar les fatigues, ja suposant que era malaltissa, de geni trist i bona tan sols per plorar i fer feinetes de casa i primors que de res li servirien i que ell no volia enganyar-lo ni perjudicar-lo.

Amb tals embusteries, lluny de retraure al Rei, l'excitava en el desig de posseir-la, i al punt manà a un esclau cristià, que tenia per cuidar sos jardins, que prengués una mula blanca que s'estimava molt i anés a buscar l'esclava que havia adquirit, portant-la amb tot cuidado i recato. Des d'aquell moment començà a millorar sa sort enmig de sa desgràcia.

En efecte, arribat Miquel, que així s'anomenava l'esclau cristià, a la casa del negociant duenyo de la Coronela, i veient-lo rabiós perquè tenia d'entregar-la, conegué que el sentiment provenia de que, per disculpar sa crueltat amb ella, havia rebaixat son mèrit i no n'havia pogut treure lo molt que valia i que li hauria donat lo Rei. No obstant, complint lo convingut i ordenat, s'encarregà de dita senyora, a la qual portà un preciós vel per tapar-se la cara, com és costum en aquell país i, col·locada en l'hermosa mula, la conduí a la presència d'aquell que havia de consolar-la en ses moltíssimes i grans afliccions.

Arribada al palau del Rei fou rebuda amb molt respecte, i gran sigué la sorpresa de la captiva al veure que dos altres esclaves la tractaven amb molta afabilitat i la conduïen a la presència del Rei en un magnífic saló, a on es trobava amb sa amable muller i dos petites filles, i rodejat de sos empleats i criats.

Des del moment, convençuda del trist estat al que la sort l'havia portada, es posternà, com esclava, als peus del Rei, i suplicant-li amb fervoroses llàgrimes que tingués compassió d'ella en ses amargues penes, seguint mitigant-les sempre com ho estava experimentant, i donant-li per això infinites gràcies; a lo que alçant-la ella amb la major benvolença li digué:

–No et desconsolis, dia vindrà que seràs lliure; mentre no, res et faltarà, amb tal que compleixis mos preceptes que, per cert, són ben senzills i fàcils de complir, puix que es redueixen

a cuidar amb carinyo a estes mes dos estimades filles –assenyalant-li dos noietes– ensenyant-les quants primors sàpigues; mes ja mai els diràs cosa alguna de ta llei o religió Cristiana, així com jo no et privaré que la sequesques.

Això dit, es retirà del saló, seguí la comitiva i dirigint-se a una hermosa habitació que mirava als jardins del palau s'instal·là en ella.

Des d'aquell instant res més podia amargar la ditxa, en mig de sa desgràcia, que el trist record de son espòs i de son pobret fill, puix que tots los dies de bon matí l'avisava el Miquel, així que estava ensellada la blanca mula i en ella montada i amb lo vel coberta la cara, se n'avenen al convent dels P. P. Trinitaris a fer ses oracions com a bons catòlics, i ella a rebre consol d'aquells bons frares que l'alentaven perquè tenint confiança en Déu, prompte arribaria el dia en que tenint feliç èxit les gestions que es practicaven per obtenir sa llibertat podria tornar a Espanya a reunir-se amb sa família. Tornada al palau amb lo fidel compatrici Miquel, es dedicava a l'educació de les dos noies, que arribaren a estimar-la com a mare, i amb elles menjava, en lloc separat però dins la mateixa sala en que ho feia el Rei i sa sultana, amb elles partia tot lo que de sa taula passava immediatament a la que ocupaven, i amb elles passejava pels jardins, on conversava amb Miquel recordant sa pàtria, mentre les petites gaudien els plaers de la infància jugant sempre a sa vista. De est modo tornava-les a ses habitacions i allí sos pares veient els adelantos en sa educació, lo ben instruïdes que en tot estaven per la Coronela, aquesta es veia distingida, obsequiada amb regals i plena d'esperança de recobrar sa llibertat, i veure tal vegada son marit i fill. Tal era la vida que, en resum, passava la tia Antònia en el Palau del Rei. Deixem-la allí disfrutar de tanta calma en sa esclavitud per veure les diligències que practicà son marit per rescatar-la.

És inútil ponderar la pena des de l'instant que arribà a sa notícia la trista sort de sa estimada muller i fill. Si no hagués tingut que pensar més que amb el rescat de aquella, més fàcil li hauria sigut, però eren dos els que devia rescatar i sa fortuna i els recursos que anaven reunint los P. P. Trinitaris no arribaven per tant, amb tot mai desconfiava i com estaven els espanyols ocupats en la guerra d'Itàlia i en continua pugna amb la pirateria Argelina, no despreciava ocasió que se li presentés per distingir-se i fer-se ben voler del Duc de Crillon⁽⁴⁾ que manava la tropa del Principat.

Aleshores estaven construint els esclaus d'Argel el pont de Molins de Rei⁽⁵⁾ per continuar la carretera de Barcelona a Tarragona, i volent lo comte O'Prely, Capità General de Catalunya recompensar un gran servei que havia fet D. Josep Carbonell, l'encomanà al Duc, i aquest a més de distingir-lo amb un grau en la Milícia, disposà lo cangeig de son fill Tomaset amb algun dels molts esclaus que treballaven en dit pont. Quan tot estigué arreglat, un dia en presència del seu cos en formació li notificaren estes gràcies, i ple d'alegria es considerava més que recompensat, no tan per son ascens com per la redempció del fill que el feia pare ditxós, be que marit desgraciat.

Reunit a son estimat fill li referia aquest constantment lo que es pateix en l'esclavitud quan es té la desgràcia de caure a les mans d'un amo dolent o cruel i el consolava dient-li que ell sols havia tingut la desgràcia de veure's venut separat de sa pobre mare, puix havia tingut la ditxa que el comprés un negociant que l'estimava com a sos fills; tant que del rescat que d'ell obtingué n'hi donà una part per restituir-se al costat de sos pares amb tota comoditat i perquè es

recordés d'ell. Són tan agradables a un pare els bons esguards envers sos fills que D. Josep feu que el bon moro rebés d'ell una carta d'expressives gràcies i demanant-li l'enterés de la sort de sa muller que encara quedava esclava, assegurant-li que ell en tot temps se'n recordaria d'un amo que tan havia ben tractat a son fill. Aquest seguí s'educació en la carrera de les armes, bé que en distinta institució.

Encara que sabé D. Josep per lo referit negociant lo bé que estava sa muller en el palau del Rei, i el gran desig que tenia de correspondre a ses atencions, li manifestà que ni solament havia pogut fer-li saber la llibertat de son fill, perquè el Rei, content d'ella fins a l'extrem, i tement que s'entristís en demesia o que per altra part loqués d'alegria, impedí que la notícia arribés a ses oïdes puix que lo que ell volia era tenir-la sempre al costat de ses filles que per ella idolatraven.

Això feu que en los combats,⁽⁶⁾ pensant en ella, procurés singularitzar-se, i volent-ho també la fortuna, pogué aconseguir-ho en un assalt, que li valgué la distinció de veure's convidat a la taula del Duc, el qual després d'enaltir ses proeses davant los demés jefes comensals, i fent recaure la conversa en lo cautiveri de sa muller li assegurà que prompte la veuria lliure i podria abraçar-la junt amb son fill. En seguida li donà una poma, que al pelar-la s'obrí i veié amb gran sorpresa que contenia un bitllet pel rescat. Pasmat d'això que veia, volgué agenollar-se als peus del seu protector i el Duc, alçant-lo, li digué que tot ho mereixia el seu bon comportament i l'abraçà com els demés companys.

No es descuidà D. Josep en les gestions necessàries perquè el Rei donés llibertat a sa muller, D. Antònia en canvi de tanta moneda, i per això es valgué dels P. P. Trinitaris (que així s'anomenaven los prelats dels convents d'aquella religió) es posaren d'acord i el d'Argel es presentà al Rei amb el rescat de la Coronela.

Gran fou son disgust, tant que no permeté que ella ho sabés per altra persona, fins que a ell li convingués; més com tenia bon cor no pogué retardar molt a donar-li tan bona nova, i als pocs dies després de dinar, preparades sa muller i filles, la cridà, li recordà son bon comportament i el carinyo amb que havia educat ses filles, i que per tot mereixia sa llibertat, però li suplicava que en ella seguís sens deixar-los ja mai prometent-li fer-la ditxosa en sa companyia.

Plena de sorpresa, no plorar podia, l'alegria li embargava sos sentits, més veient el desconsol de les noies, que es llançaren als seus braços, el llanto que causava en tota la família, arrancà en amarg plor i arribà a dubtar del que faria; amb tot, poguent més que la gratitud l'amor de mare i esposa, es llançà a sos peus mostrant-se avergonyida i dient-li que es posés en son lloc per deliberar, que allò que ell resolgués allò faria, segura que no faltaria son cor a la veu de la naturalesa.

Així fou: després de convenir en quedar-se alguns dies en sa estimada companyia, per disfrutar d'ella no en llibertat, puix no li deixaren conèixer l'esclavitut, sinó amb la més franquesa que permetia el canvi de posició; s'assenyalà lo dia en que devia marxar. Entretant es despedí dels seus Redemptors los P. P. Trinitaris, de l'esclavatge que tant la volien, del bon Miquel, resolt a morir al servei del Rei, per correspondre a ses bondats i de les noietes de qui es feia inseparable. Estes tot li haurien donat, l'ompliren de aliatges d'or i d'argent i tots li donaren alguna memòria, en particular la dona del Rei, més on arribà a l'extrem la generositat fou quan est li digué:

–Recompensa als P. P. Trinitaris i al Miquel; tos serveis han omplert més aspiracions, complint lo que et maní a l'entrar en lo meu domini, eixos basten per ton rescat, pren los diners que em donares i sies ditxosa en ta pàtria en companyia de ton espòs i fill, al qui un dia trobaràs.

Ella no ho creia, no estava en si, no sabia lo que per ella passava i feu lo que el seu benefactor, més que amo, li prescrivia.

Arribat lo dia de l'embarcament tot fou llanto, desconsol i tendres abraços, i llançant-se a la mar, sense haver deixat de rebre los sants sacraments, començà i seguí una felix navegació, bé que molt calmosa.

Ella durant, anava prop lo barco de guerra que els acompanyava i cada dia al rompre i caure el dia sentia com passaven llista. Un dia parà més atenció de la que volia i sentí que cridaven D. Tomàs Carbonell. Aquella veu despertà el record de son fill, si és que el cor d'una mare puga estar adormit a l'absència d'un fill esclau, i al moment demanà al capità del barco en que anava pregués al de guerra que els acompanyava permetés passar al dit Tomàs Carbonell, per veure qui era. Cabalment es trobava de servei i respongué que després del relleu li permetria la visita que aquella senyora desitjava.

Els instants que passaven es feien anys per la mare, que es recordava de la insinuació del Rei que trobaria el fill, i eixa ansietat arribà lo suspirat moment en què s'anuncià la retardada visita. Però quina seria la pena al veure que amb molta atenció la saludava un jove desconegut. A la fi, ella devia manifestar-li la causa d'haver-lo incomodat fent-lo venir de la fragata, i llavors reconeixent-se l'un a l'altre durant la conversa, contant-se ses mútues tribulacions des de la cruel separació en el mercat d'Argel on foren venuts, s'abraçaren amb la major ternura, i cada dia anava el fill a veure a sa mare durant el viatge, sent en tot ell l'objecte de conversa dels navegants, que estaven admirats d'un cas tan particular.

Per últim arribaren feliçment a Barcelona on l'esperava D. Josep acompanyat de tota l'oficialitat del cos, fent-li a sa muller una gran arribada i instal·lats en dita ciutat, contades ses penes i satisfaccions, tractaren de reunir-se a son germà D. Pau Carbonell, mon besavi, que vivia en Vilafranca des que sa filla i àvia meva, D. Mariagna, es congracià amb ell, per haver-se casat a disgust durant s'absència, amb D. Josep Verdaguier, trobant-se de governador en Montevideo, sens consultar-li.⁽⁷⁾

Reunits los germans D. Pau i D. Josep Carbonell, visqué el primer en casa Verdaguier, el segon amb sa muller, la tia Antònia, en la casa núm. 1 del carrer de Sant Joan, propietat llavors, segons veus, d'un daurador de Barcelona i després del ric propietari d'esta comarca senyor Josep Lleó de Vilanoveta. I el fill D. Tomàs seguí en la marina espanyola on arribà a tenir una bona graduació. La tia Antònia no se separava de casa Verdaguier, on contava a ma mare i familia son cautiveri a manera de rondalla per entretenir criatures, i com ho era ella, es burlava d'ella perquè de les espaviladores en deia esmucalatòries i altres noms adulterats amb l'àrab, que coneixia bastant, i creient enfadar-la li deia "tia de carabassetes" perquè en portava d'or per arracades que portà entre les joies que li regalaren les noies del Rei i que me'n recordo d'haver vist.

Degut a les penes que tingué de passar amb lo primer amo, es tornà cega de tant i tant plorar, i ni un sols dia passava sens resar, en lo Sant Rosari, per la felicitat del Rei i de sa família i així morí en santa pau, ben volguda de tothom, recordant-nos aquesta verídica relació que Déu Nostre Senyor enmig de les proves per què ens fa passar ja mai desempara els qui en Ell confien.

NOTES

- (1) ARNABAT MATA, Ramon, amb anotacions de SOLÉ BORDES, Joan. *La família Vidal Verdaguer, de proveïdors de l'exèrcit a hisendats. Riqueses i misèries d'una família burgesa al Penedès del tombant dels segles XVIII i XIX*. Ed. CCAP. Andana. Vilafranca 2008.
- (2) La tia Antònia era, per tant, casada amb un germà de Pau Carbonell, propietari que seria tinent coronel governador de Montevideo, havia de viure, per tant, al segle XVIII i és en aquesta època que ens cal situar la història, si prenem com a certa la referència al pont de Molins de Rei entre 1763 i 1767. Podeu veure l'arbre familiar dels Vidal-Verdaguer a ARNABAT, Ramon. *La família...* Pg. 176-177. (Aquesta i les notes que segueixen són del transcriptor).
- (3) Regiment de tropa lleugera format per voluntaris d'entre 16 i 36 anys. Hi ha referències històriques dels fusellers vermells esmentats en el text, també de la seva actuació a terres d'Itàlia i Còrsega a les dècades de 1730, 1740 i 1770.
- (4) Louis Berton des Balbes, Duc de Crillon (1717-1796). Militar francès, va passar al servei del rei espanyol Carles III, el 1782 va dirigir la campanya que va aconseguir foragitar els anglesos de l'illa de Menorca.
- (5) El pont sobre el Llobregat, anomenat pont de Carles III, va ser construït entre 1763 i 1767, aquesta referència ens permetria una datació aproximada dels esdeveniments del text.
- (6) En aquest punt la narració mostra una certa ambigüitat a la primera lectura, es refereix evidentment a D. Josep Carbonell i no pas al Rei d'Argel.
- (7) Com altres referències del text, aquesta també ha pogut ser documentada. Vd. ARNABAT, Ramon. *La família...* Pg. 34.